

LETECKÉ ROZHLEDY

ROČNÍK IV.

Redaktor: Podplukovník Vilém Stanovský.

ČÍSLO 6.

Major gšt. František Papoušek a major gšt. Josef Hanuš, p. p. l.:

Letectvo v boji s tanky.

Vojenské rozhledy uveřejnily v roce 1933 několik článků o soudobých názorech na užití tanků při moderním vedení boje. Hromadným zasazováním tanků byly podstatně rozšířeny úkoly letectva, jež vyplynuly jednak z nutnosti zajistit vlastní tanky proti nebezpečí ze vzduchu, jednak z potřeby boje proti nepřátelským tankům. Účelem tohoto článku jest objasnit úkoly a způsoby užití jednotlivých druhů letectva v boji s tanky.

I když jsou celkem vyjasněny taktické požadavky, vyplývající pro letectvo při zasazení tanků, přece se po stránce technické vyskytlo několik obtíží, jež prozatím nejsou ještě rozřešeny. Zmíníme se o nich v jednotlivých statích.

I. Letectvo zpravodajské.

Zvědné jednotky budou mít zřídka kdy příležitost k účasti v boji letectva s tanky. Jejich zprávy by se mohly týkat zjišťování vykládání a přesunů tankových jednotek v týlu nepřítele. Je však pravděpodobné, že všechny tyto práce bude protivník provádět v noci, při denní činnosti pak budou jistě pečlivě zastřeny.

Pozorovací jednotky jsou hlavním prostředkem k získávání zpráv o přítomnosti a činnosti nepřátelských tanků a obstarávají veškerou zpravodajskou činnost s vlastními tankovými jednotkami.

Spolupráce pozorovací letky s tanky v bitvě útočné.

Příprava útoku: Pásmo, v němž mají býti tanky zasazeny, musí být podrobena důkladnému fotografickému průzkumu, aby se co nejvíce zmenšil počet neočekávaných odporů, zejména palebných postavení jednotlivých protitankových zbraní. Doporučuje se pořizovat prostorové snímky v největším měřítku (1 : 5000), aby po podrobném zhodnocení byly skutečně užitečnou pomůckou pro velitele tankových jednotek. Vzniknou-li rozpory, musí být objasněny novým průzkumem, ale prováděným tentokrát okem z nepatrné výšky, anebo bude nutno pořídit snímky s takovými překryty, aby se mohly stereoskopovat.

Výhled osádky z tanku je poměrně malý, na bojišti se viditelnost vlivem rozvířeného prachu a dělové palby ještě více zmenší, takže orientace vedoucích tanků jest obtížná. Je proto nutno, aby velitelé tankových jednotek přesně znali terén, v němž mají být zasazeni. Kolmý snímek jim tuto úlohu příliš neusnadní. Ani mapy nejsou vždy spolehlivou pomůckou. Je proto výhodné, vybaviti velitele tankových jednotek panoramatickými snímky z přízemních výšek, aby se jim terén jevil na snímku tak, jak vypadá ve skutečnosti.

V pohybné válce, kdy nebude vždy dostatek času k pořízení potřebného počtu snímků ne snad z důvodů technických, nýbrž spíše pro nepříznivou povětrnost, bude nutno nahradit fotografický průzkum pozorováním pouhým okem. Ten ovšem nemůže nikdy plně nahradit výsledky, jakých se dosáhne fotografováním.

Útok.

Budeme uvažovat o případě, kdy tanky budou zasazeny ve dvou útočných skupinách, z nichž jedna má za úkol proniknout co nejrychleji do větší hloubky nepřátelského obranného postavení a rozvrátit je, druhá pak působí jako přímý doprovod pěchoty.

Jaká bude činnost doprovodného letce první skupiny? Tato činnost jest závislá na účelu, pro jehož dosažení byly tanky zasazeny, a na možnostech ohrožení tanků obráncem. Nežli dosáhnou tanky svého cíle, musí být jejich útok chráněn vlastním dělostřelectvem, jež položí své palby na ty palebné zdroje a prostředky obráncovy, které by mohly ohrozit rychlý postup tanků. Letec sleduje tedy postup tanků a upozorňuje vlastní dělostřelectvo, aby včas přeložilo ochranné palby.

Není nemožné, že ještě dříve, nežli tanky dosáhnou svých cílů, nastane v těchto cílech změna. Bude úkolem doprovodného letce, aby tyto změny oznamoval včas velitelům útočících tankových jednotek. Proto musí znát osy postupu jednotlivých velitelů a cíle tankových jednotek.

Dalším jeho úkolem bude upozorňovat tanky na nebezpečí, jež se podařilo obránci utajit až do vyrazení útoku. Největší pozornost musí pozorovatel věnovat obráncovým tankům, jež by mohly být připraveny k protiútku ve skrytých prostorech. Dokud zůstávají tyto nepřátelské tanky na místě, řídí na ně letec palbu dělostřelectva až do doby, kdy budou napadeny vlastními tanky. Letec sám pak působí na shromážděné nepřátelské tanky podle možnosti pumami. Jakmile nepřátelské tanky zahájí přesun, nebude prakticky možno řídit na ně palbu dělostřelectva za součinnosti letce, a to pro velkou rychlost tanků.

Když vlastní skupina tanků splnila svůj úkol a shromažďuje se k přípravě pro další činnost, stará se doprovodný letoun o její bezpečnost a vyhledává pro ni nové cíle.

Konečně bude starostí doprovodného letounu, aby oznamoval postup tanků také nadřízenému veliteli.

Při doprovodu druhé skupiny bude úkol letce poněkud jiný. Bude nucen vyhledávat ony odpory, které by mohly ohrozit postup tanků, zjišťovat odvetná opatření obráncova v zadních pásmech, sledovat postup pěchoty a oznamovat průběh útoku příslušným velitelům útočných skupin. K splnění tohoto úkolu dostačí zpravidla jeden letoun pro divisi.

Jakmile se projeví úspěch, zpravuje letec tanky o směrech a možnostech nejvýhodnějšího pronikání do týlu nepřítele, o překážkách a o situaci ustupujících valných sil nepřítele. V této fázi boje zajistí veškerou činnost jeden letec pro všechny zasazené tanky.

Součinnost pozorovací letky s tanky v bitvě obranné.

Jestliže v době útočných příprav nepřítele nasvědčují okolnosti tomu, že by nepřítel mohl útočit za podpory tanků, stává se průzkum komunikací s přílehlými osadami a průzkum lesů důležitým úkolem letky. Obránce se musí snažit, aby zjistil přísun tanků k frontě, aby byl stále informován o jejich shromaždišti, o vyčkávacích postaveních a o východiskách k útoku. Dovoluje-li to povětrnost, musí být intenzivně prováděn i noční průzkum, aby byly zachyceny příznaky přesunu tanků.

Všechna místa hodící se za shromaždiště tanků, vyčkávací postavení a východiska k útoku musí být často kontrolována, aby přípravy k zasa-

zení tanků nezůstaly obránci utajeny. Umístění tanků v zahradách a dobré jich maskování budou vyžadovat velké pozornosti pozorovatelů. V podezřelých osadách nutno pátrat i po stopách, které by mohly zůstat v půdě po pásech tanků. Jen naprostá součinnost všech pátracích orgánů s pozorovacím letectvem může vésti k úspěchu.

Za nepřátelského útoku.

Pozorovatel střežící bojiště musí být upozorněn na prostory, které jsou výhodné pro tanky jako východisko k útoku; on řídí palbu vyhrazených baterií, jakmile tanky zjistí. Pro značnou rychlost tanků vyžaduje včasné dodávání zpráv o postupu nepřátelských tanků dělostřelectvu a velitelství zkušených a zručných pozorovatelů, zejména v terénu nepřehledném.

Jsou-li některá pásma obranného postavení umístěna na odvráceném svahu, musí letec na střehu včas upozornit vlastní baterie, aby mohly spustit přehradnou palbu ihned, jakmile se nepřátelské tanky blíží k horizontu.

Pojítka.

Otázka spolehlivého spojení je prozatím nejobtížnějším problémem úspěšné součinnosti letce s tanky, vyjma tanky těžké, vyzbrojené radiovými přístroji. Utvoření těžkých tankových jednotek je však velmi nákladné a je pravděpodobné, že státy střední velikosti budou nuceny se spokojit menšími tanky, které dosud takové stanice nemají. A s tohoto hlediska se musíme dívat na tento problém.

Styk letce s tanky mohou zprostředkovati: radio, rakety, tuby, terče.

Ideálním řešením jest oboustranný radiotelefonní nebo radiotelegrafní styk. Praktické uskutečnění při užití dvoumístných pozorovacích letounů bude spojeno v poli s obtížemi, nebudou-li pozorovací letouny spolehlivě chráněny. Pozorovací jednotky utrpí velké ztráty, neboť posádky letounů budou nuceny tak se soustřeďovat na plnění úkolu a na korespondenci, že nebudou mít možnost starati se o vlastní bezpečnost. A nelze vždy výhradně spoléhat na zajištění stíhači. Překvapení pozorovacích letounů a sestřelení jich stíhači, zvláště při práci uvnitř nepřátelské oblasti, bude časté. Prostě se bude opakovat historie ze světové války.

Při jednostranném styku užívá letec smluvených značek. Označování cílů může být provedeno souřadnicemi nebo pomocí vztažných bodů. Bude-li před útokem předcházet důkladný fotografický průzkum, bude možno určit dostatečný počet vztažných bodů.

Povede to k urychlení korespondence, když tanky, dělostřelectvo, které s nimi pracuje, a i příslušní velitelé budou mít připraveny stanice na příjem na stejné vlně, aby slyšeli zprávy, dávané tankům. Tento způsob usnadní pozorovateli odesílání zpráv; rozdílné jsou tedy pouze volací značky.

Potvrzení příjmu zprávy tanky není dosud uspokojivě rozřešeno. Vystřelení rakety „rozumím“ není spolehlivé, neboť ji letec na bojišti velmi snadno přehlédne. Kromě toho nemůže letec stále sledovat velitelské tanky, ledaže by byly nějak zvlášť označeny na usnadnění leteckého pozorování. Dá se však očekávat, že by se velitelé tankových jednotek tomuto zvláštnímu označení bránili.

Vykládání terčů na tancích se asi málo osvědčí a bude prováděno s takovou nechutí, jak tomu bylo ve všech armádách za světové války u pěchoty; mimo to je to jen malá plocha pro terč.

Dalším pojátkem mezi letounem a tankem jsou rakety. Tu může jít jen o několik málo raket s určitým významem, vyhrazených jen pro potřebu letce a tanků. Aby tyto rakety mohly být pozorovány osádkami tanků, musí je letec střílet nízkou nad terénem.

Shazování zpráv v tubách bude těžko proveditelné, neboť osádky tanků nebudou moci během boje opustit tanky. Tohoto pojátka by se snad dalo použít v době, kdy jsou tanky shromážděny.

Dokud se tanky pohybovaly rychlostí pěchoty, dodávala jim shazovaná hlášení pěchota. To dnes půjde velmi zřídka.

Dávání smluvených značek různým manévrem letounu není spolehlivé. Protiletadlová obrana pozemní i letecký boj budou letoun nutit k provádění různých evolucí, takže tyto evoluce nemohou být považovány za dorozumivací prostředek; vedlo by to k mnoha omylům.

Jakým způsobem upozorní tedy letce tanky a naopak tanky letce, že chce nebo chtějí dát znamení, není-li možno dorozumět se pomocí radia?

Letec tak může učinit vystřelením rakety, což však nezaručuje jistotu, že raketa byla osádkou tanku pozorována (tanky 3místné, v nichž všichni členové osádky mají své funkce — střelci a řidiči), anebo tím způsobem — a tento způsob se zdá jistější — že letoun poletí před frontou tanků tak nízkou, aby byl osádkou viděn.

Tanky mohou upozornit letce vysunutím terče smlouveného významu nad tank, anebo pomocí výfukových plynů celé čtyři nebo rotu, čímž upozorní letce na to, že se na zemi něco zvláštního pro tanky děje, nebo že chtějí dát nějaké smlouvené znamení.

II. Letectvo bojové.

1. Stíhací.

Připravuje ve vzduchu výhodné podmínky jak pro zasazení tanků a jejich bezpečnost, tak i pro spolupráci doprovodných letounů.

Před vlastním útokem musí útočník znemožnit vzdušné pozorování obráncovo, aby tanky připravené k útoku nebyly zjištěny a nestaly se cílem nepřátelského dělostřelectva nebo letectva. Z toho vyplývá nutnost získat převahu ve vzduchu v prostoru zasazení tanků a na ochranu spolupracujících letounů, hlavně dvoumístných.

Při obraně bude hlavním úkolem ochrana vlastních pozorovacích letounů, aby byly brzo zjištěny známky chystaného tankového útoku. Poněvadž obránce bude zpravidla disponovat slabším stíhacím letectvem než útočník a jeho stíhací letectvo musí být zasazováno opatrně, bude často zapotřebí i násilného průzkumu pozorovacích letounů k získání potřebných zpráv.

Během nepřátelského útoku bude rušení činnosti nepřátelských pozorovacích letounů, hlavně doprovodných a dělostřeleckých, hlavním úkolem obráncových stíhačů.

2. Lehké bombardovací.

Jest výhodné, jestliže vyrazení tanků, určených k činnosti ve hloubce nepřátelské oblasti, je doprovázeno bitevními útoky, řízenými proti

zjištěným nepřátelským bateriím, aby tak byla zajištěna neutralisace těchto baterií při zahájení tankového útoku. Tyto útoky musí být ovšem zabezpečeny stíhacím letectvem.

Jakmile bylo zjištěno během útoku shromaždiště obráncových tanků připravených k protiútoků, je zapotřebí napadnout tyto tanky bitevními útoky, aby tím byla zmírněna prudkost jejich protiútoků; vlastní tanky totiž zatím utrpěly ztráty, jejich osádky jsou částečně unaveny a obránce by mohl snadno dosáhnout úspěchu, máje výhodu plných počtů svých tankových jednotek a svěžích osádek.

Podarilo-li se prolomit nepřátelské obranné postavení a donutit obránce k ústupu, je dán další okamžik pro spuštění bitevních útoků. Kombinací v užití tanků a bitevního letectva mohou být zasaženy valné síly ustupujícího nepřítele a jeho dělostřelectvo, takže mu bude znemožněn spořádaný ústup.

Pro obránce je důležité, aby zjistil co nejdříve příznaky zasazení tanků. Při vykládání, přísunu a shromažďování tanků jsou dány obránci výhodné podmínky pro zasazení bombardovacího letectva k bitevním útokům.

Před vyražením k útoku skýtají tanky, připravené ve východisku k útoku, vděčné cíle pro bitevní útoky obráncovy.

Jakmile nepřátelské tanky vyrazí k útoku a splynou s terénem, jsouce rozptýleny, stávají se letecké útoky proti nim málo účinnými; tu jest nejlépe, sleduje-li obránce postup tanků a napadne-li je teprve tehdy, když se po útoku shromažďují, aby se uvedly do pořádku a připravily k další akci. Bude to úkolem letce na střehu, aby vystihl tento výhodný okamžik a včas jej oznámil bitevním jednotkám. Poněvadž útočník bude právě v této době bojovat o převahu ve vzduchu, musí mít velitel letectva obráncova připraveno své stíhací letectvo k zajištění této akce svého bitevního letectva.

Jestliže útočník prolomil obranné postavení a jeho tanky napadají ustupující dělostřelectvo obráncovo, bude často nutno omezit úkoly všech leteckých jednotek ve vzduchu na nejmenší míru a vrhnout je proti postupujícím tankům, aby pozemní vojska jejich zásahem příliš neutrpěla.

Jak při vlastním útoku, tak i v obraně bude nutno zříditi pro bitevní jednotky pracovní letiště co nejbližší fronty. Bude účelné využít pracovních letišť pozorovacích letek, aby bylo zajištěno včasné dodávání zpráv s bojiště. Velké důležitosti nabude radiotelegrafní spojení doprovodných letců nebo letounů na střehu s veliteli bitevních jednotek.

Tato nutnost ovšem vyžaduje, aby bylo pracovní letiště zabezpečeno vydatnou protiletadlovou obranou kulometnou, event. i dělostřeleckou, neboť tyto plochy budou nepřítelem brzy zjištěny a stanou se jistě cílem nepřátelských leteckých útoků.

3. Ostatní způsoby součinnosti letectva s tanky.

a) Zamlžování.

V cizině byly provedeny pokusy o zamlžení bojiště letouny. Bylo to uskutečněno jednak umělými mraky, jednak svislou kouřovou clonou.

Zamlžení umělými mraky má za účel ztížit činnost nepřátelského stíhacího letectva a je proto výhodné pro obránce, neboť znemožňuje útočníku uplatnit jeho početní přesilu alespoň na přechodnou dobu.

Vytvořením svislé dýmové (kouřové) clony má být oslepen obránce. Clona musí být spuštěna tak, aby mezi ní a útočícími tanky byl volný prostor, takže osádka tanků vidí až ke cloně, kdežto obránce je oslepen. Vítř musí ovšem vanout směrem k nepříteli.

Tohoto způsobu oslepení užili Francouzové při manévrech v roce 1932 v Champagni.*) Během útoku modrých zamířilo červené letectvo obráncovo za letu v nepatrné výši bojiště (jihovýchodní svahy od Valvy po Auve) a četné modré pozorovatelny. Pak vyrazila k protiútku červená motorisovaná brigáda, jež vrhla modré zpět až na východiště k útoku. Během útoku této brigády provedli červení několik úspěšných bitevních útoků.

b) Útok plynovými pumami.

Provádí se slabými roji neb jednotlivými letouny, jež útočí v okamžiku, kdy vyrazejí tanky, plynovými pumami proti zjištěným dělostřeleckým pozorovatelům; pozorovatelé jsou nuceni nasadit masky a tím se ztěžuje činnost dělostřelectva. Jde tu o okamžitou neutralisaci, aby účinek nepřátelského dělostřelectva byl právě při vyražení tanků co nejmenší a tankové jednotky neutrpěly předčasně velké ztráty. Tento způsob jest úspornější než postřelování pozorovatelů dělostřelectvem, neboť pumy jsou shazovány s malé výšky a zásahy mohou být přesné. Je-li nutno neutralisaci prodloužit, činí to dělostřelectvo plynovým střelivem.

K těmto úkolům může být užito kteréhokoli typu letounu, kromě těžkých bombardovacích. Podle Koženikova**) užívají Rusové k těmto úkolům hojně stíhacích letounů, jež jsou také zařízeny na vypouštění otrávené dýmové clony z bílého nebo žlutého fosforu. Tato clona se jen pomalu rozptýluje. Žlutý fosfor je kromě toho ještě velmi zápalný.

c) Letoun jako zbraň protitanková.

Tank, vyzbrojený protitankovým dělem, je dnes vzorem dokonalého řešení protitankového obranného prostředku; proto letoun vyzbrojený dělem bude ještě výhodnější protitankovou zbraní, neboť je daleko pohyblivější a rychlejší.

Ve všech sousedních státech se dnes horečně usiluje o rozřešení této otázky. Uvádíme jen francouzský stíhací letoun Henriot 110 s tlačnou vrtulí; i když se při praktické zkoušce tento letoun zcela neosvědčil pro malou pevnost materiálu, a nikoli pro způsob konstrukce, lze počítati s tím, že myšlenka není pohřbena, nýbrž že tento problém bude znovu a znovu studován. Podle posledních zpráv byl už dodělán letoun Henriot 115 a nové pokusy začnou v nejbližší době.

V některých státech se podařilo vyzbrojiti dělem několikamotorové letouny. Jak ukazují pokusy v cizině, usilují některé cizí státy o to, aby vyzbrojily dělem i letouny jednomotorové. Jestliže se udává za hlavní důvod tohoto úsilí potřeba leteckého boje, nelze přehlížet, že se letoun po vyzbrojení dělem stane nebezpečnou protitankovou zbraní.

Že se s touto možností skutečně počítá, ukázal loňský anglický pokus, kdy proti vyřaděným tankům, rozjetým bez osádek, byly zasazeny létající čluny Blackburn-Perth, ozbrojené dělem, jimž se podařilo tanky skutečně zničit.

*) Wissen und Wehr 6/1933.

**) Koženikov — Stíhací letectvo.

Studujeme-li tedy úkoly letectva v boji s tanky, vidíme, že letectvo bude mít důležitou úlohu na tomto poli. Je proto nutno věnovat těmto otázkám náležitou pozornost a studovat možnosti jak spolupráce, tak i obrany pro boj s tanky.

Štábní kapitán děl. Jiří Srp:

Spolupráce letectva s dělostřelectvem proti letadlům.

Jak letectvo, tak i dělostřelectvo proti letadlům potřebuje k splnění svých bojových úkolů těsné spolupráce se sesterskou zbraní. Můžeme rozlišovat spolupráci taktickou, technickou a výcvikovou.

Taktická spolupráce letectva s obranou proti letadlům je možná jen v mezích působnosti prostředků OPL., t. j. kam až může dohlédnout hlásná služba a dostřelit dělostřelectvo proti letadlům. Nejužší spolupráce je ve své podstatě odůvodněna velkou rychlostí všech dějů ve vzduchu a tím neustálou změnou bojových situací jak vlastních, tak i nepřátelských leteckých sil. Rychlost dějů vyžaduje nejrychlejšího, ale při tom i nejbezpečnějšího spojovacího prostředku mezi složkami OPL., aby mohly být okamžitě spojeny a stále informovány o objevení nepřítele, o jeho síle a požadavcích podpory.

Stíhací letectvo a DPL. mají společné úkoly, působit proti nepřátelským leteckým útokům a proti leteckému nepřátelskému průzkumu v prostorech, ve kterých jde o nějaké utajení vlastních pozemních akcí nebo prostředků. Stejně úkoly vyžadují především již kombinace v zasazení obou zbraní jednotným velitelem, kterému obě jako bojové prostředky vyššího velení podléhají. Toto zasazení se již provádí na základě letecké situace, sestavené podle hlášení jak letectva, tak i prostředků OPL., hlavně však hlásné služby, protože úplný obraz o celkové letecké činnosti nad naším územím může jedině ona podat.

Při teritoriální OPL. v Anglii byly za války okruhy účinnosti DPL. a stíhacího letectva podle zásad velitele OPL. Londýna gen. Ashmoreho místně oddělovány. Ve vzdálenosti asi 32 km od Londýna směrem východním bylo zřízeno přehradné pásmo z baterií PL., kdežto zasazení stíhacího letectva se dělo centrálně z Londýna. Tyto prostory účinnosti obou zbraní byly oddělovány tak zvanou zelenou čarou. Toto rozdělení mělo zajistit jejich nerušenou činnost. Jiný, polský návrh obsahuje myšlenku, oddělovat DPL. od letectva nikoli vertikálně, nýbrž horizontálně, to znamená přidělit výšky, kam již DPL. nedosahuje, letcům. Spolupráce takového druhu byla ujednána již v roce 1917 v Rexpoedu mezi francouzskými veliteli OPL. a letectva v úseku Dunkerque v tom smyslu, že DPL. může střílet do výšky 3.000 m, další prostor byl přidělen letcům. Tato zásada je ve skutečnosti až dosud platná, protože i dnes se nedá střílet do všech dostupných výšek. I při jasném počasí ztrácí u dělostřeleckého materiálu PL. odměrový a polohový mířič pro malé zvětšení dalekohledů ve velikých výškách letoun z dohledu. Prozatím je tedy nutno vyšší prostor bezvýhradně přidělit stíhačům, nerozřeší-li nám technika otázku dohlednosti do největších výšek.

V Anglii byl to hlavně nedostatek obranných prostředků, který vyžadoval stále a nerušené činnosti jednotlivého prostředku podle pásma,